

Орлова Єлизавета, МIRONчук Наталія
(Житомир, Україна)

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У публікації окреслено актуальність проблеми морального етичного виховання учнів початкової школи у контексті суспільного розвитку та освітніх реформ. Зазначено нормативні документи, які акцентують на важливості морального виховання. Визначено сутність та структурні компоненти морально-етичного виховання, до яких віднесено мотиваційно-ціннісний, когнітивний та поведінковий складники. Закцентовано на ролі літературних творів у вирішенні цієї проблеми.

Ключові слова: морально-етичні цінності, моральне виховання, молодший школяр, початкова школа, літературні твори.

В умовах суспільних і освітніх змін, інформаційного й технологічного перенасичення зростає актуальність морально-етичного виховання. Батьки, вчителі й суспільство мають допомогти дітям знайти моральні орієнтири, що стануть основою гармонійного розвитку особистості. Реформування суспільного життя вимагає виховання особистостей із високим рівнем духовності, моральності та повагою до етичних цінностей як основних регуляторів поведінки.

Окреслена проблема знайшла відображення у нормативно-правових документах, зокрема, в законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державному стандарті початкової освіти та Концепції Нової української школи, які наголошують на важливості морально-етичного виховання шкільної молоді. Теоретичні напрацювання таких науковців, як І. Бех, В. Білоусова, А. Богуш, К. Журба, І. Зязюн, О. Кононко, І. Сіданіч та ін., створюють міцну основу для вдосконалення підходів до морально-етичного виховання учнів початкової школи з урахуванням новітніх освітніх викликів. Науковці наголошують на ціннісних орієнтирах як основі формування особистості, підкреслюючи особливу роль молодшого шкільного віку в становленні моральних якостей. Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у вивчення морально-етичного виховання учнів початкової школи, варто назвати Ш. Амонашвілі, Н. Басюк, І. Бека, Т. Говорун, О. Матвієнко, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. І. Сіданіч (2013) здійснено ґрунтовне висвітлення провідних тенденцій та особливостей розвитку духовно-морального виховання дітей у період 20-21 століття.

Морально-етичне виховання учнів початкової школи є не лише важливою складовою освітнього процесу, а й необхідною умовою гармонійного розвитку особистості та реформування українського суспільства. Сучасні виклики, пов'язані з інформаційною перенасиченістю, кризою цінностей і глобальними змінами, вимагають від педагогіки нових підходів до виховання підростаючого покоління.

Морально-етичне виховання є складним і багатокомпонентним процесом, що включає як традиційні, так і сучасні підходи до формування моральних цінностей у дітей. Воно потребує гармонійної виховної співпраці школи і сім'ї з метою формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки дітей на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів

моралі, участі у практичній діяльності.

Морально-етичне виховання є цілеспрямованим процесом, що спрямований на формування гармонійної особистості, а також на розвиток ціннісно-сміслової сфери у процесі засвоєння духовно-моральних і національних цінностей, моральних і етичних норм поведінки в суспільстві (Довженко, Небитова, 2021, с. 59).

Формування морально-етичних якостей та поведінки молодших школярів має здійснюватися через гармонійне поєднання мотиваційно-ціннісного, когнітивного та поведінкового компонентів. Їхня взаємодія забезпечує цілісне виховання особистості, в якому знання, внутрішні переконання та практичні вчинки виступають єдиною системою.

Мотиваційно-ціннісний компонент потребує формування ціннісних ставлень, тому що без переживання моральних ситуацій через емпатію та співпереживання виховання втрачає свою глибину та ефективність. Зміст когнітивного компонента розкривається через засвоєння моральних норм і принципів та є основою для формування свідомої етичної поведінки. Сутність поведінкового компонента розкривається через моральні дії, вчинки та поведінку. Ефективність морально-етичного виховання забезпечується інтеграцією цих трьох взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісного (формування особистої зацікавленості у дотриманні моральних норм), когнітивного (засвоєння знань про етичні поняття та ідеали) та поведінкового (формування практичних навичок моральної поведінки).

Успішному вирішенню проблеми морально-етичного виховання учнів початкової школи сприятиме впровадження в навчально-виховний процес кращих зразків (усної народної творчості) літературних творів, які формуватимуть в молодших школярів загальнолюдські морально-етичні цінності. Н. Новосельська (2017) на основі аналізу читанки для учнів других класів (автор-упорядник О. Савченко) надає зразки творів, які розкривають проблему морально-етичного виховання молодших школярів. Теоретичні основи, законодавча база та практичні напрацювання у сфері морально-етичного виховання створюють сприятливе підґрунтя для підбору ефективних методик, зокрема й використання літературних творів як засобу формування моральних якостей. Саме початкова школа має всі можливості закласти основи моральності, що базуються на цінностях Істини, Добра і Краси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довженко Т. О., Небитова І. А. (2021). Духовно-моральне виховання молодших школярів у контексті нової української школи (НУШ). *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті*: зб. наук. праць. Харків. 56-59.
2. Новосельська Н. (2017). Морально-етичне виховання молодших школярів засобами усної народної творчості (на матеріалах читанок О. Савченко для другого класу). *Гірська школа українських Карпат*. 16. 186-189.
3. Сіданіч І. (2013). Духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі (XX – початок XXI століття): монографія. Київ: ТОВ «НВП Інтерсервіс». 464 с.